

Procesy demograficzne w województwie wielkopolskim w latach 1995-2019 oraz w perspektywie do 2040 r.

- Liczba mieszkańców województwa wielkopolskiego zwiększyła się od 1995 r. o 166,8 tys. osób.
- Największe ubytki nastąpiły w większych miastach, a największe przyrosty odnotowano w gminach znajdujących się w ich sąsiedztwie.
- Wśród mieszkańców województwa jest więcej osób starszych niż dzieci. Liczba ludności w wieku 0–14 lat, w porównaniu z 1995 r., zmniejszyła się o ¼ (25,8%), a osób w wieku 65 i więcej lat zwiększyła się o 63,6%.
- Przyrost naturalny w województwie wielkopolskim od 1995 r. był cały czas dodatni. W latach 1995–2019 przybyło z tego tytułu 132 tys. mieszkańców, z czego większość na obszarach wiejskich.
- Liczba kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) ma tendencję malejącą, a wiek środkowy matek rośnie.
- Od momentu powstania województwa obserwowany jest wzrost przeciętnego trwania życia i mediany wieku.
- W okresie ostatnich kilkunastu lat w województwie notowano dodatnie saldo migracji (z wyjątkiem 2015 r.).
- Według typologii Webba województwo wielkopolskie w 2019 r. znalazło się w grupie czterech województw określonych jako aktywne demograficznie.
- Zgodnie z prognozami spadek liczby mieszkańców w województwie wielkopolskim ma nastąpić dopiero od 2022 r., a w 2040 r. w porównaniu z 2019 r. liczba mieszkańców będzie mniejsza o 3% (tj. o 110 tys.).

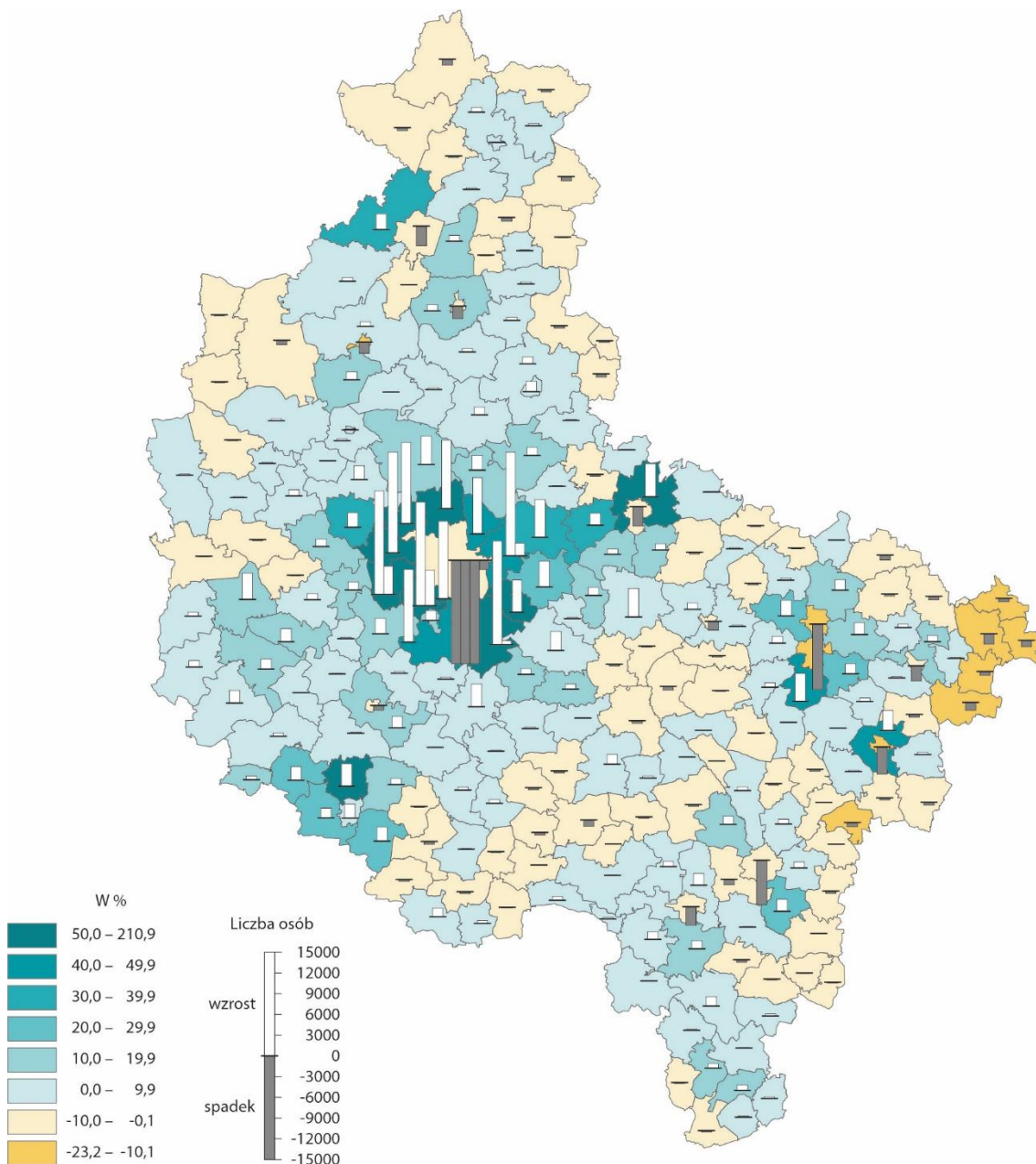
Zmiany w liczbie i strukturze ludności

Województwo wielkopolskie z liczbą ludności 3498733 (stan na 31 XII 2019 r.), która stanowi 9,1% ludności całego kraju, jest trzecim pod względem wielkości populacji w Polsce (po mazowieckim i śląskim). Od 1995 r. liczba mieszkańców zwiększyła się tu o 166,8 tys. osób.

Liczba kobiet na 100 mężczyzn wynosi 105,5, co jest wynikiem niższym niż średnia dla kraju (106,7). A od 1995 r. poziom wskaźnika nieznacznie się obniżył. Od połowy lat 90. obserwuje się także zmniejszenie udziału mieszkańców obszarów klasyfikowanych jako miejskie (z 57,6% w 1995 r. na 54,0%), co najczęściej jest związane z procesami suburbanizacji.

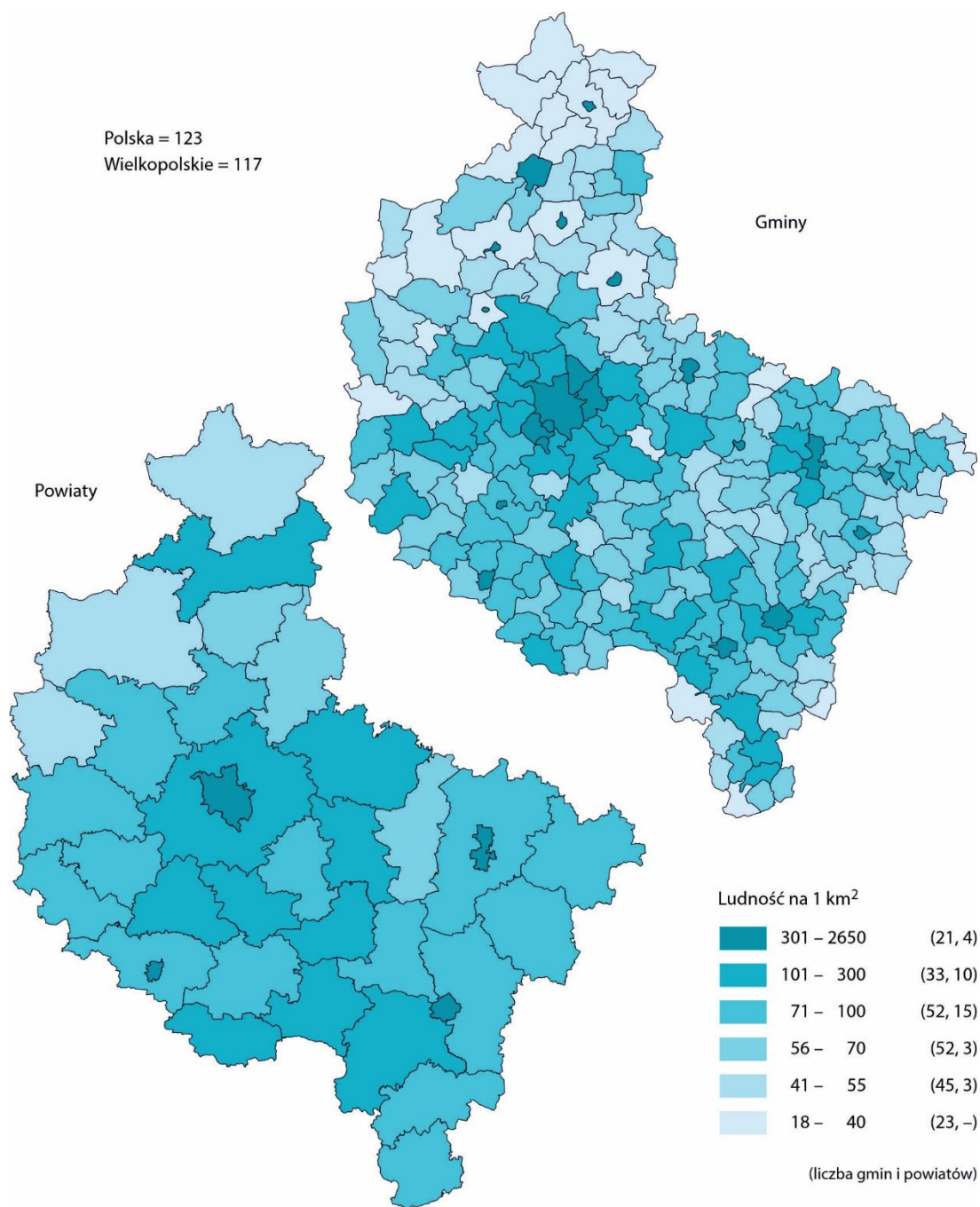
Wielkopolska charakteryzuje się gęstą siecią osadniczą i stosunkowo niską koncentracją terytorialnego rozmieszczenia ludności. Populacja aglomeracji poznańskiej wynosi 1050 tys., co stanowi zaledwie 30% ludności województwa. Gęstość zaludnienia w województwie wielkopolskim wynosi 117 osób/km², a w wielkopolskich miastach 1222 osób/km². Wskaźnik przekraczający wartość 2000 os/km² notuje się aż w 11 z nich (najwięcej w części miejskiej gmin Swarzędz- 3670, Nowe Skalmierzyce – 3008 i Nowy Tomyśl – 2775, a spośród gmin miejskich w Kościanie – 2650, Luboniu – 2364 i Poznaniu – 2042). Wartość niższą od średniej w województwie ma 179 gmin, natomiast wyższą tylko 47. Znaczna część osób koncentruje się w środkowej części województwa, przede wszystkim w mieście Poznań oraz w podregionie poznańskim. Najniższą gęstością zaludnienia cechuje się natomiast podregion pilski.

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w latach 1995-2019

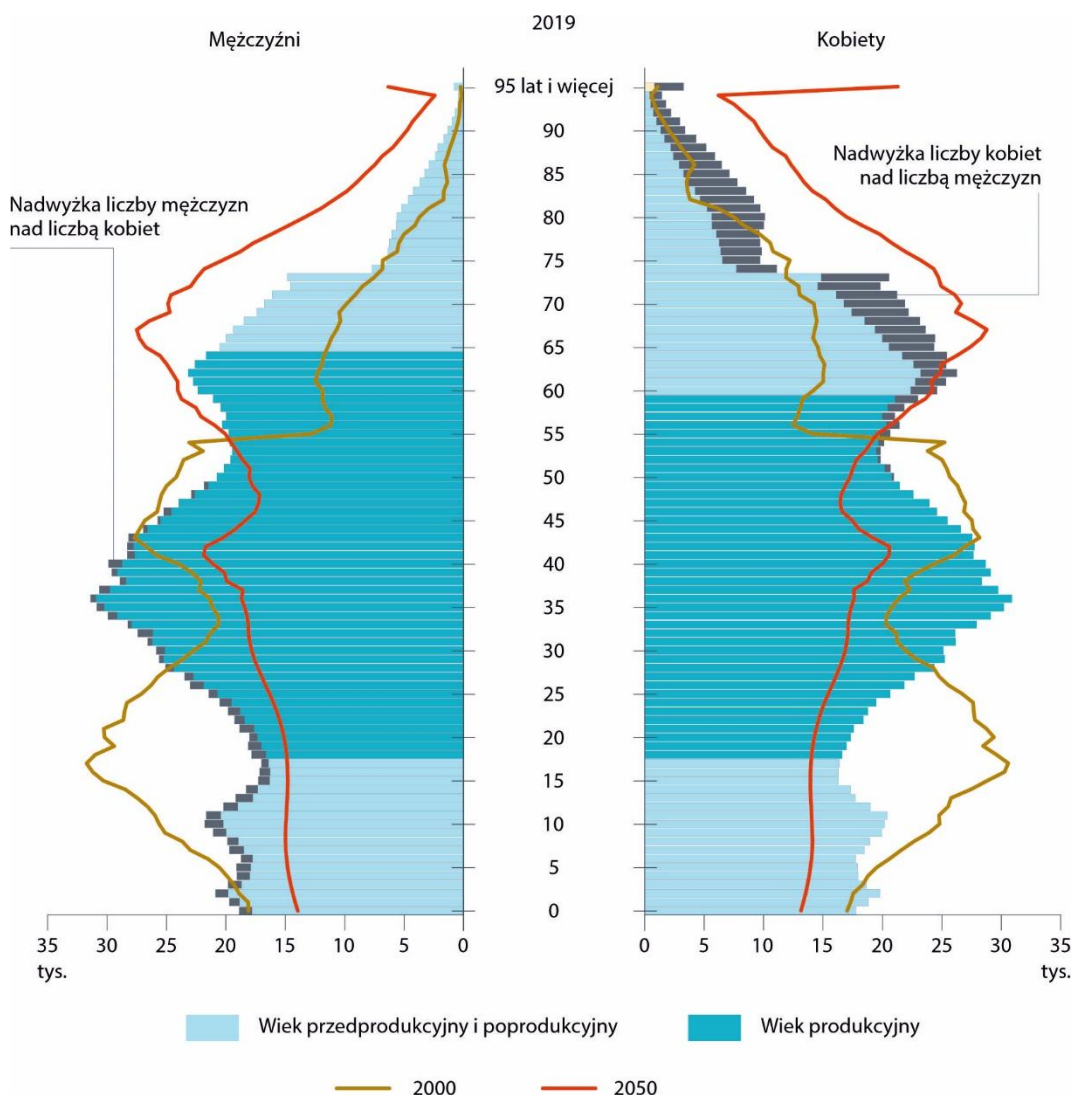

Od 1995 r. dla województwa, podobnie jak dla kraju, charakterystyczny jest ubytek ludności większych miast spowodowany emigracją do gmin ościennych. Zjawisko w największym stopniu dotknęło Poznania (spadek o 46,4 tys. osób), Konina (o 9,5 tys.) i Kalisza (o 6,5 tys.). Z kolei największe przyrosty odnotowano w gminach znajdujących się właśnie w sąsiedztwie tych miast oraz Leszna. I tak liczba ludności gmin: Komorniki, Dopiewo, Swarzędz, Kórnik, Tarnowo Podgórne, Rokietnica, Luboń i Mosina wzrosła w tym samym okresie o ponad 10 tys. osób. W 22 gminach liczba ludności w ciągu 24 lat wzrosła o więcej niż o 1/4. Dla takich gmin, jak Dopiewo czy Komorniki, oznacza to potrojenie liczby ludności w omawianym okresie. Świadczy to o dużej dynamice zmian rozmieszczenia terytorialnego ludności, nawet jeżeli większość tego ruchu odbywa się w ramach obszaru metropolii Poznań. Ponad 15% swoich mieszkańców straciły Chodów i Dąbie, powyżej 10% – 9 gmin, w tym Konin, a powyżej 5% – 34 gminy, w tym Kalisz i Poznań. Największy napływ ludności możemy zaobserwować w podregionie poznańskim. Ma to związek przede wszystkim z wyludnianiem Poznania. Drugim podregionem, który na przestrzeni 24 lat zwiększył liczbę mieszkańców w większości gmin jest podregion leszczyński.

Mapa 2. Gęstość zaludnienia w 2019 r.

Wykres 1. Ludność według płci i wieku

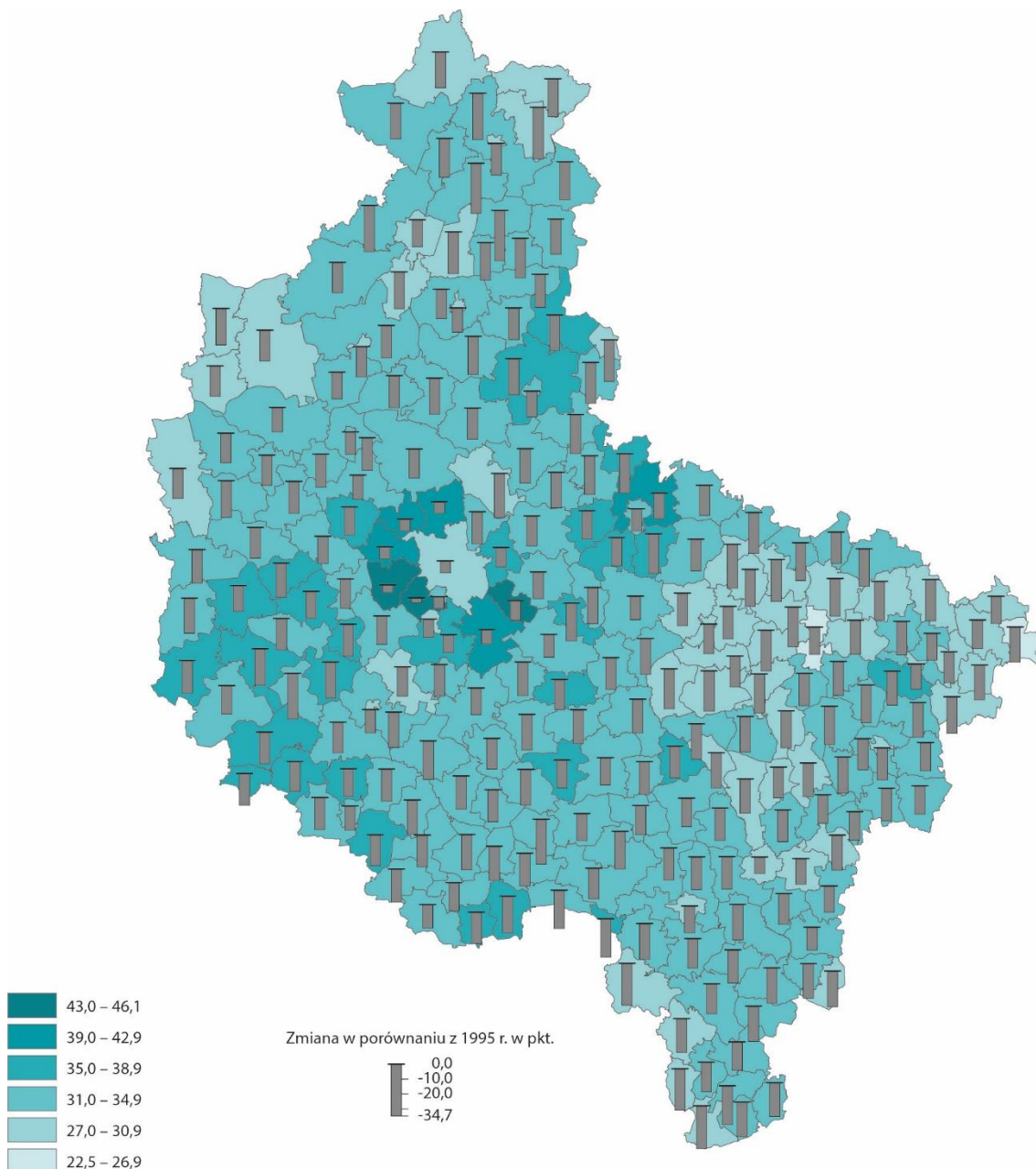

Analizując strukturę wiekową ludności można zauważyć dwie dominujące grupy. Jest to grupa osób w wieku 30 do 40 lat, oraz kolejna, w wieku od 60 do 70 lat, będąca konsekwencją tzw. powojennego wyżu demograficznego.

Struktura wiekowa dla 1995 roku cechowała się znaczną przewagą osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w stosunku do osób z grupy w wieku poprodukcyjnym. Postępujący proces starzenia się ludności oznacza zwiększanie udziału najstarszych grup wieku w całej populacji, a najczęściej stosowanym miernikiem jest udział ludności w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności. Na starość demograficzną wpływa nie tylko liczebność ludności starszej, ale także liczebność grupy najmłodszej w wieku 0-14 lat.

W 2019 r. w województwie wielkopolskim liczba ludności w wieku 0-14 lat wyniosła 578,7 tys. i w porównaniu z 1995 r. zmniejszyła się o 25,8%. Natomiast zbiorowość osób w wieku 65 i więcej lat liczyła 588,1 tys. i zwiększyła się w tym czasie o 63,6%. Wśród mieszkańców województwa obecnie pokolenie wnuków jest mniej liczne niż dziadków, podczas gdy w 1995 r. pokolenie dziadków stanowiło połowę pokolenia wnuków.

Mapa 3. Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2019 r.

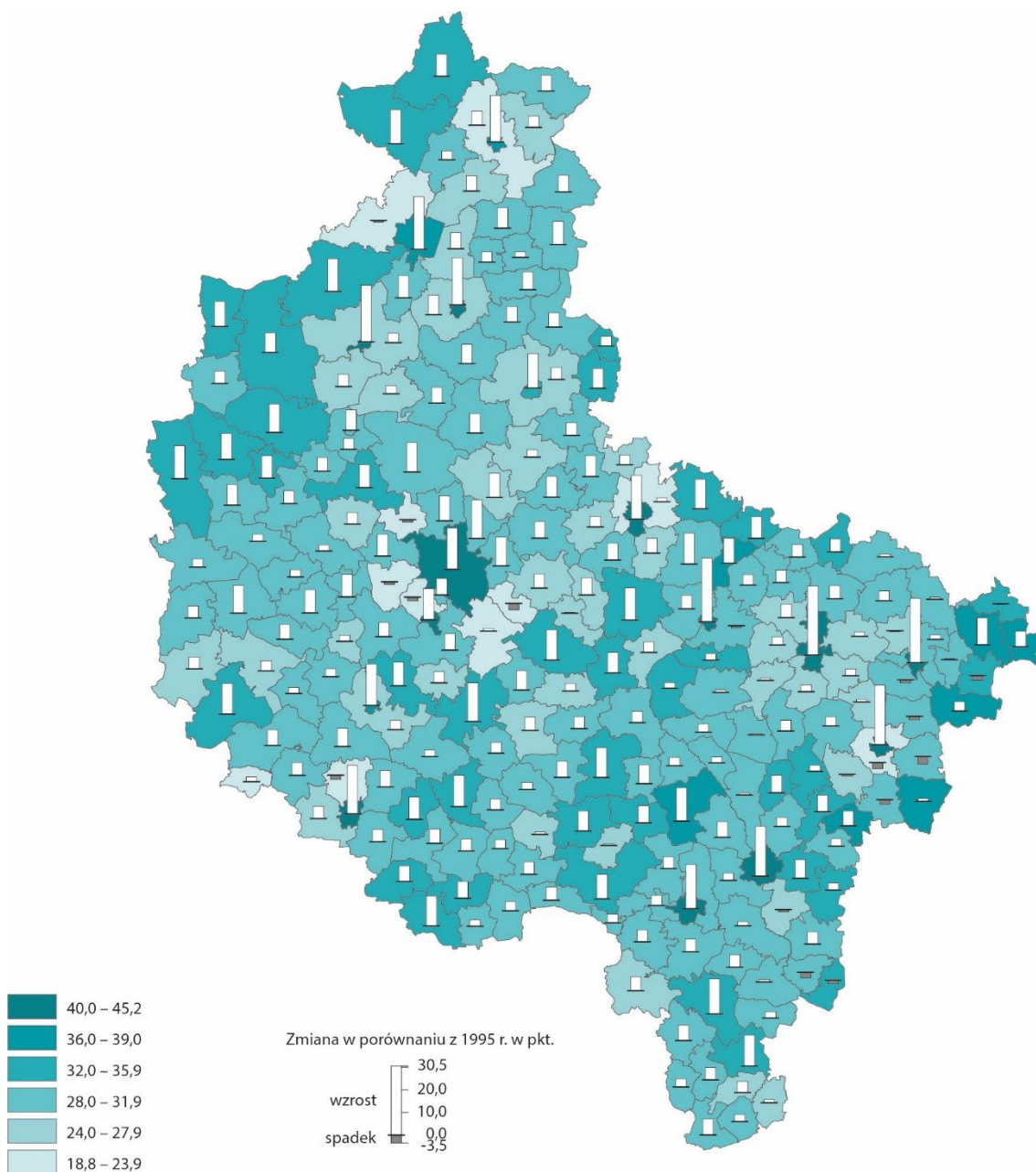

Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2019 r. w porównaniu do 1995 r. zmniejszył się we wszystkich gminach województwa. Natomiast liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z 1995 r. zwiększyła się przede wszystkim w aglomeracji poznańskiej oraz sąsiadujących gminach. Największy wzrost odnotowano w gminie Dopiewo (o 190%), Komorniki (o 180%) i Rokietnica (o 140%). Dla reszty obszaru w większości wystąpił spadek, najwyższy w gminach Chodów (o 59%), Turek (o 52%) oraz Konin (o 52%).

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2019 r. w porównaniu do 1995 r. zwiększył się w 207 (z 226) gmin województwa. Ludność w wieku poprodukcyjnym w analizowanym okresie zwiększyła się prawie we wszystkich gminach w województwie (z wyjątkiem gminy Olszówka – spadek o 3,4% i Przedecz – spadek o 1,6%). Największy wzrost - ponad trzykrotny - odnotowano w gminach: Suchy Las, Czerwonak, Tarnowo Podgórne i Dopiewo.

Obciążenie demograficzne, rozumiane jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym, w 2019 r. w województwie wielkopolskim wyniosło 66,3 osoby i w porównaniu z rokiem 1995 (71,7 os.) spadło. Zwiększyła się jednak w tym okresie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym z 22,5% do 34,0%.

Mapa 4. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2019 r.

Ruch naturalny ludności

Na zmianę liczby ludności województwa wpływają zarówno przyrost naturalny, jak i migracje.

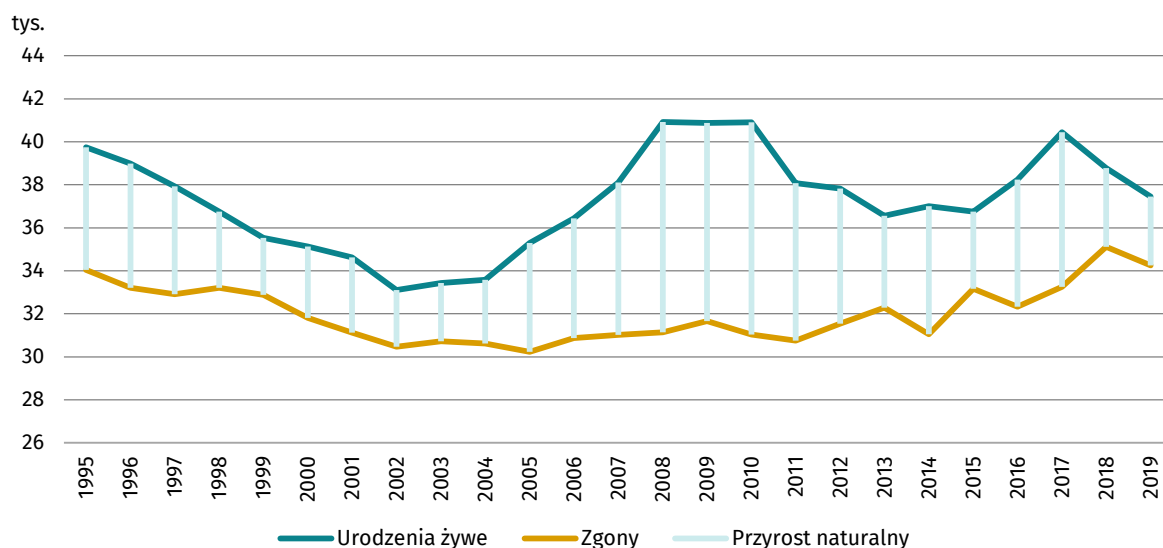
Przyrost naturalny jest różnicą między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów. W latach 1995–2019 był on w Wielkopolsce cały czas dodatni i przybyło z tego tytułu 132 tys. mieszkańców – 80% tego przyrostu dotyczy obszarów wiejskich. Zmienność salda przyrostu naturalnego pomiędzy 2,6 tys. i 9,9 tys. jest związana z dużym zróżnicowaniem liczby urodzeń (rocznie

33–41 tys.) oraz z zróżnicowaniem liczby zgonów (rocznie 30–35 tys.).

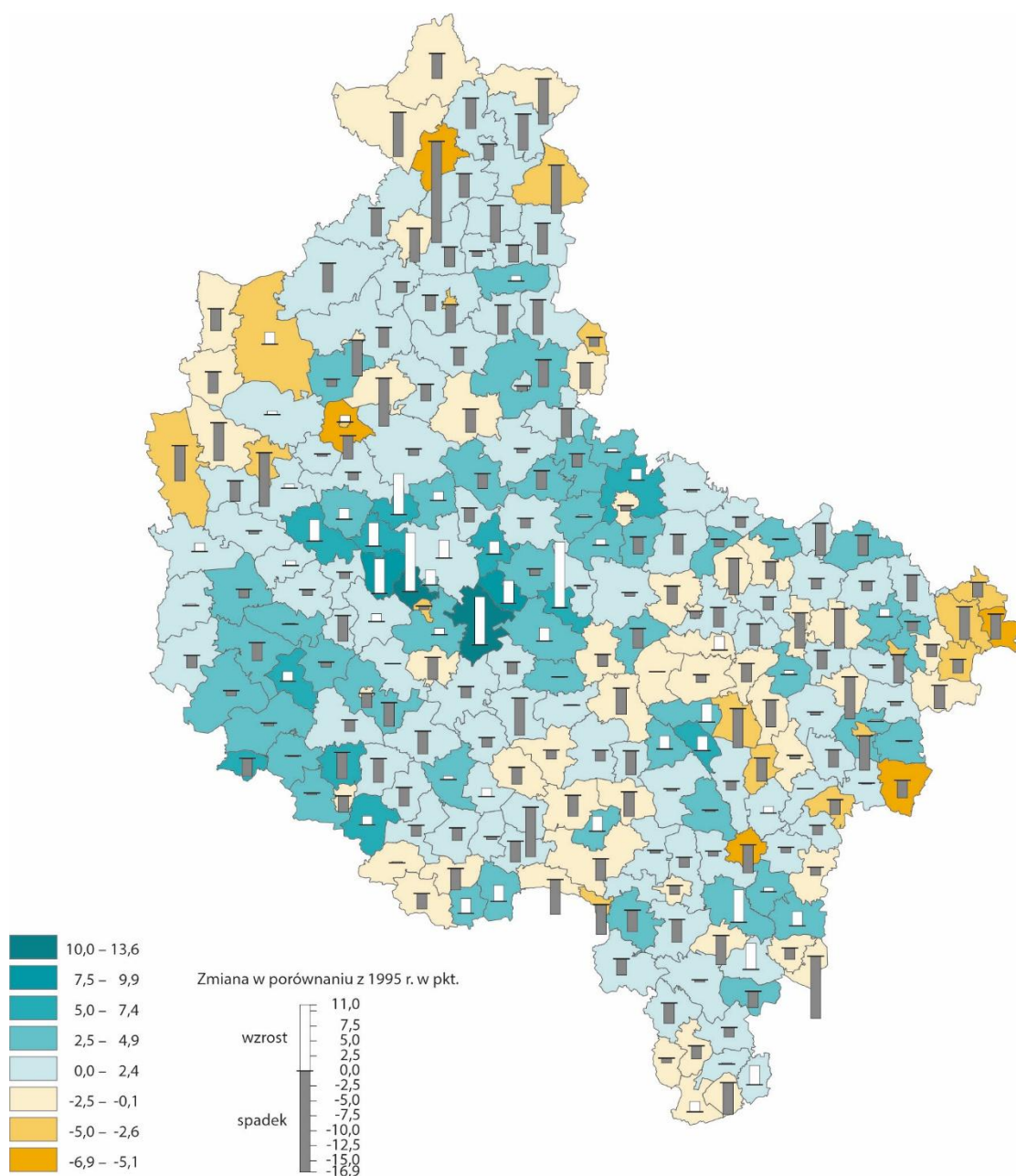
Wysoki dodatni przyrost naturalny utrzymuje się w obszarach sąsiadujących z Poznaniem oraz w gminach zachodniej i południowo-zachodniej części województwa. W roku 2019 w 23 gminach (na 226 gmin w województwie) odnotowano przyrost naturalny liczony na 1000 mieszkańców na poziomie powyżej 4‰, a w 3 gminach (Komorniki, Kórnik, Kleszczewo) przekroczył on nawet 8‰. W 74 gminach województwa w roku 2019 przyrost naturalny był ujemny. Najniższy ujemny przyrost naturalny (poniżej -5‰) odnotowano dla gmin: Tarnówka, Obrzycko (gm. wiejska), Dobra, Chodów i Kalisz.

Przyrost naturalny w województwie wielkopolskim był najwyższy w latach 2008–2010. W roku 2019 przyrost naturalny na 1000 ludności wyniósł 0,9 i w porównaniu do 1995 był niższy o 0,8. Również w większości gmin (170) nastąpił spadek wielkości tego wskaźnika, najwyższy – w gminie Tarnówka o -16,9.

Wykres 2. Ruch naturalny ludności w województwie w latach 1995-2019

Mapa 5. Ruch naturalny na 1000 ludności w 2019 r.

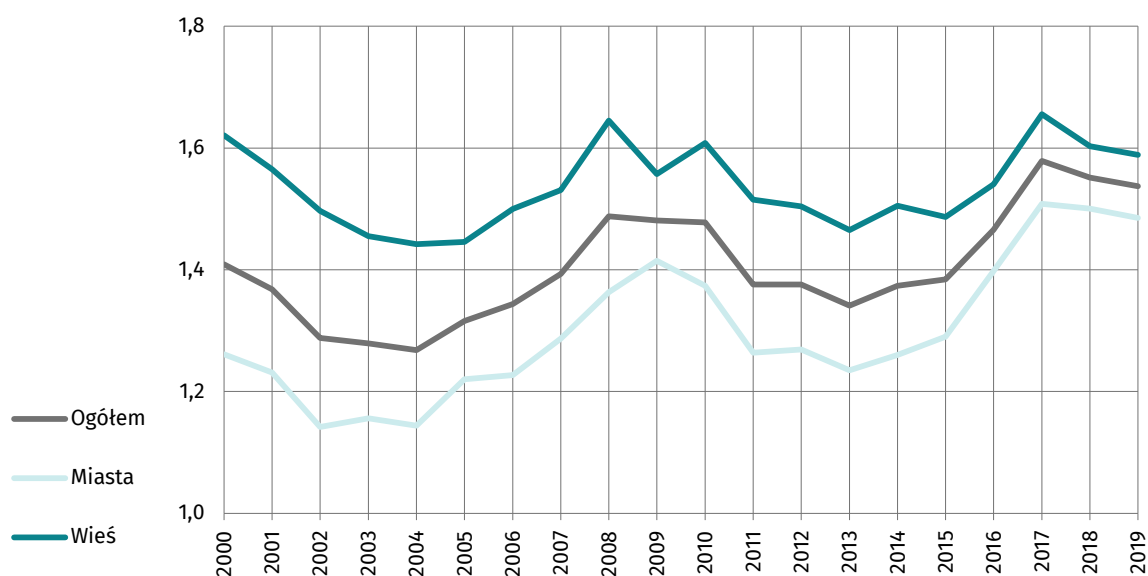

Demografowie szacują, że do odtworzenia struktury demograficznej, współczynnik dzietności powinien kształtować się na poziomie co najmniej 2,1. W Polsce taki poziom odnotowano ostatnio w latach 80. ubiegłego wieku. Wartość współczynnika dzietności w Wielkopolsce jest wyższa niż w kraju. Najwyższe odnotowane dla województwa poziomy współczynnika dzietności dotyczyły lat 2017–2019, ale nawet wtedy kształtowały się one poniżej 1,6.

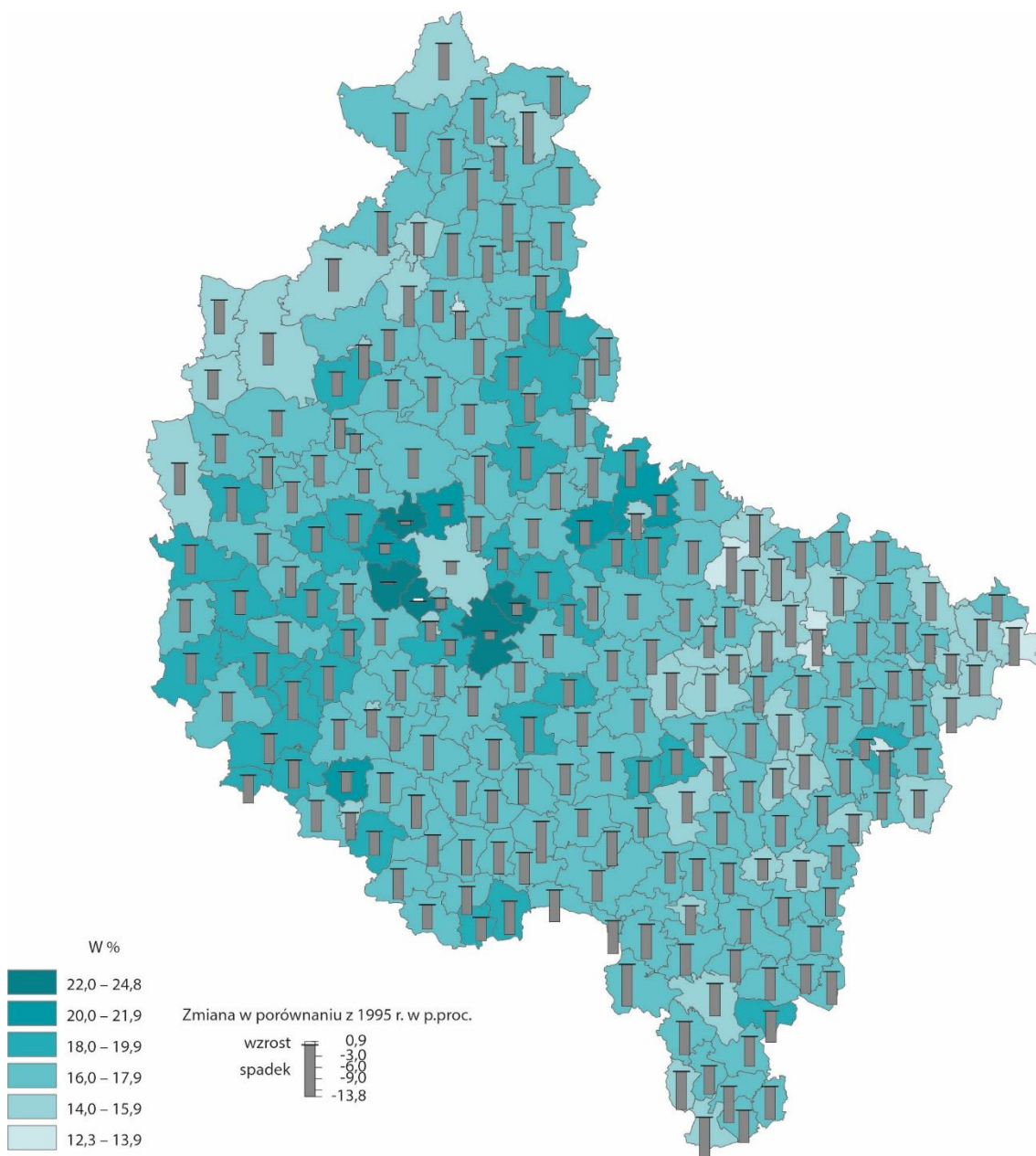
Wpływ na liczbę urodzeń ma również liczba kobiet w wieku rozrodczym. W Wielkopolsce można zauważyć wysoce niekorzystne zmiany w tym zakresie. Od 1995 r. liczba kobiet w wieku 15-49 zmalała o 55,3 tys. (tj. o 6,3%), co jest wynikiem przesunięć w piramidzie demograficznej.

Zjawiskiem, które ma istotny wpływ na spadek liczby urodzeń i obniżenie współczynników płodności, jest wzrost wieku średniego matek, obserwowany od dłuższego czasu. I tak w roku 2002 przeciętny wiek rodzącej Wielkopolanki wynosił 26,5 lat, podczas gdy w 2019 r. wynosił już 30,0 lat. Rozpatrując przyczynę takiego stanu rzeczy, warto przyrzeć się współczynnikom płodności w poszczególnych grupach wieku. Można zauważyć, że obniżenie współczynnika nie dotyczy wszystkich grup wiekowych. Kobiety w wieku 30–39 lat rodzą nawet więcej dzieci niż w latach 90. XX w. i na początku XXI wieku. Jednakże przed rokiem 2000 najczęściej dzieci rodziły kobiety w wieku 20–24 lat, a obecnie kobiety w wieku 25–29 lat. Ten efekt odłożenia w czasie macierzyństwa ma kluczowe znaczenie dla globalnego obniżenia współczynnika dzietności.

Wykres 3. Współczynnik dzietności w województwie

Mapa 6. Udział dzieci do 14 roku życia w ogólnej liczbie ludności w 2019 r.

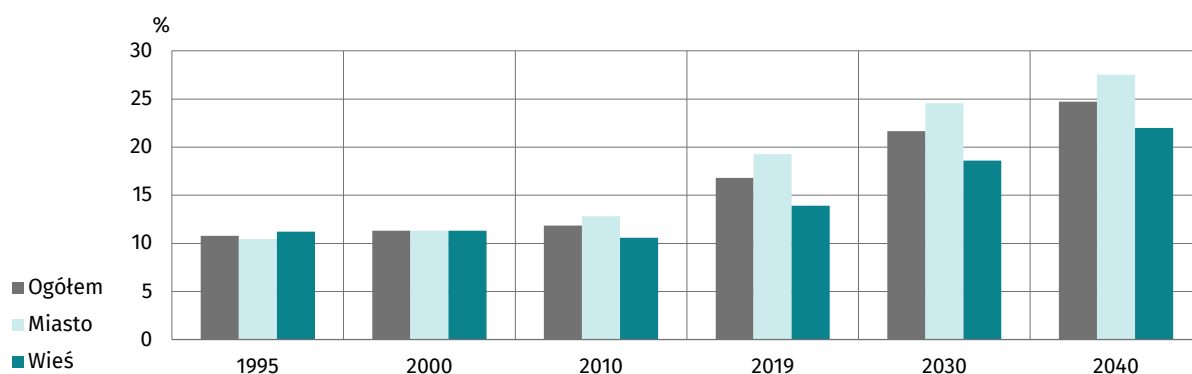

Przyczyny starzenia się społeczeństwa

Proces postępującego starzenia się ludności można zaobserwować w przesunięciach w strukturze ludności według biologicznych grup wieku. Polega on na zwiększaniu się udziału najstarszych grup wieku w całej populacji (wskaźnik starości demograficznej). W 1995 r. wartość tego współczynnika dla województwa wielkopolskiego wynosiła 10,8% i były powiaty, dla których udział ludności w wieku 65 i więcej lat nie przekraczał 10%, a w żadnym nie odnotowano poziomu wyższego niż 14%. W 2019 r. wartość tego współczynnika dla województwa wyniosła 16,8% i nie odnotowano żadnego powiatu z poziomem poniżej 10%, a w większości powiatów (20 z 35) kształtował się powyżej 16%.

Na wskaźnik starości demograficznej wpływa nie tylko liczebność ludności starszej, ale także grupy najmłodszej w wieku 0–14 lat. W 2019 r. w województwie wielkopolskim liczba ludności w tym wieku wyniosła 578,7 tys. osób i w porównaniu z 1995 r. zmniejszyła się o 25,8%. Na 100 mieszkańców województwa przypadają w 2019 r. średnio 17 dzieci do 14 r.ż. (w 1995 r. było to 23 dzieci). Największy ich udział w ogólnej liczbie ludności w 2019 r. odnotowano w gminach: Komorniki (24,8%), Dopiewo (24,3%), Kleszczewo (23,5%) i Rokietnica (22,8%), natomiast najmniejszy odsetek występował w gminach: Chodów (12,3%), Konin (12,9%), Chodzież (13,8%), Powidz (13,9%) oraz Turek (13,9%). W porównaniu z 1995 rokiem tylko w gminie Komorniki odnotowano wzrost, natomiast największe spadki obserwowano w gminach: Zakrzewo, Murowana Goślina, Wysoka, Powidz i Złotów.

Wykres 4. Wskaźnik starości demograficznej w województwie

Niska liczba urodzeń jest tylko jednym z czynników wpływających na starzenie się społeczeństwa. Drugim jest obserwowany od początków transformacji ustrojowej proces wydłużania czasu trwania życia. Jeszcze w roku 2000 przeciętna liczba lat trwania życia wynosiła 77,5 dla kobiet oraz 69,7 dla mężczyzn. W roku 2019 osiągnęła odpowiednio 81,5 oraz 74,3 lat. Mediana wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego w 2019 r. wynosiła 40,1 lat (w 2000 r. 34,0 lata), co oznacza, że połowa ludności jeszcze nie przekroczyła wieku 40,1 lat, a druga połowa już go osiągnęła. Wiek środkowy u kobiet (41,6 lat) był o 2,9 lat wyższy niż u mężczyzn (38,7 lat), podczas gdy w 2000 r. było to odpowiednio 35,8 lat i 32,1 lata. Mediana wieku ludności miejskiej była o 3,7 roku wyższa niż mieszkańców wsi – 41,8 lat wobec 38,1 lat (w 2000 r. odpowiednio 35,6 lat i 31,9 lat). Największą wartość wiek środkowy przyjmował w 2019 r. w miastach na prawach powiatu: Koninie (44,6 lat.), Kaliszu (43,9 lat), Poznaniu (41,9 lat) i Lesznie (41,9 lat), natomiast najmniejszą w powiatach: grodzickim (37,6 lat), leszczyńskim (37,9 lat) i poznańskim (38,2 lat).

Migracje wewnętrzne i zagraniczne

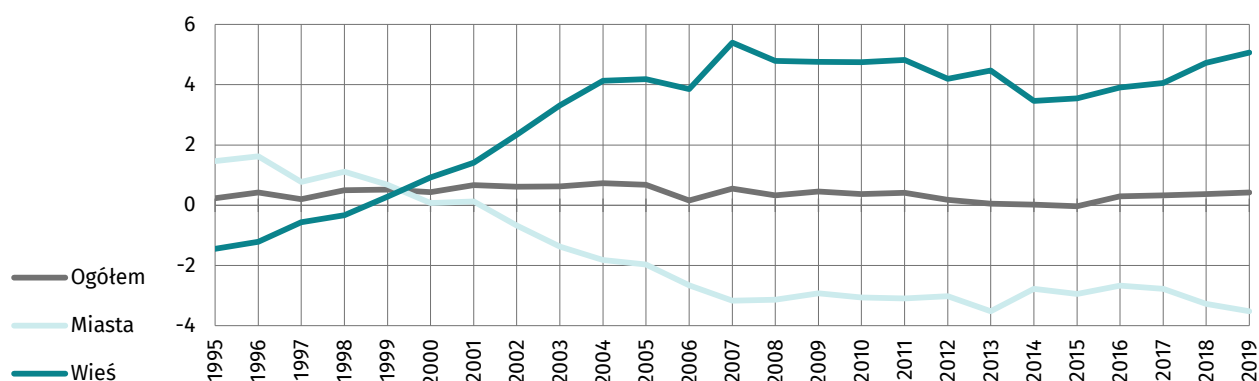
Wielkopolska jest jednym z nielicznych województw, które w okresie ostatnich kilkunastu lat charakteryzuje się nie tylko dodatnim przyrostem naturalnym, lecz także dodatnim saldem migracji na pobyt stały. Niewielkie ujemne jej saldo odnotowano w roku 2015. Charakterystyczne jest, że dodatniemu saldu migracji wojewódzkich do 2015 towarzyszyło ujemne saldo migracji zagranicznych.

W analizowanym okresie odnotowano zwiększone wymeldowania za granicę w latach 2006–2008 oraz 2013–2014.

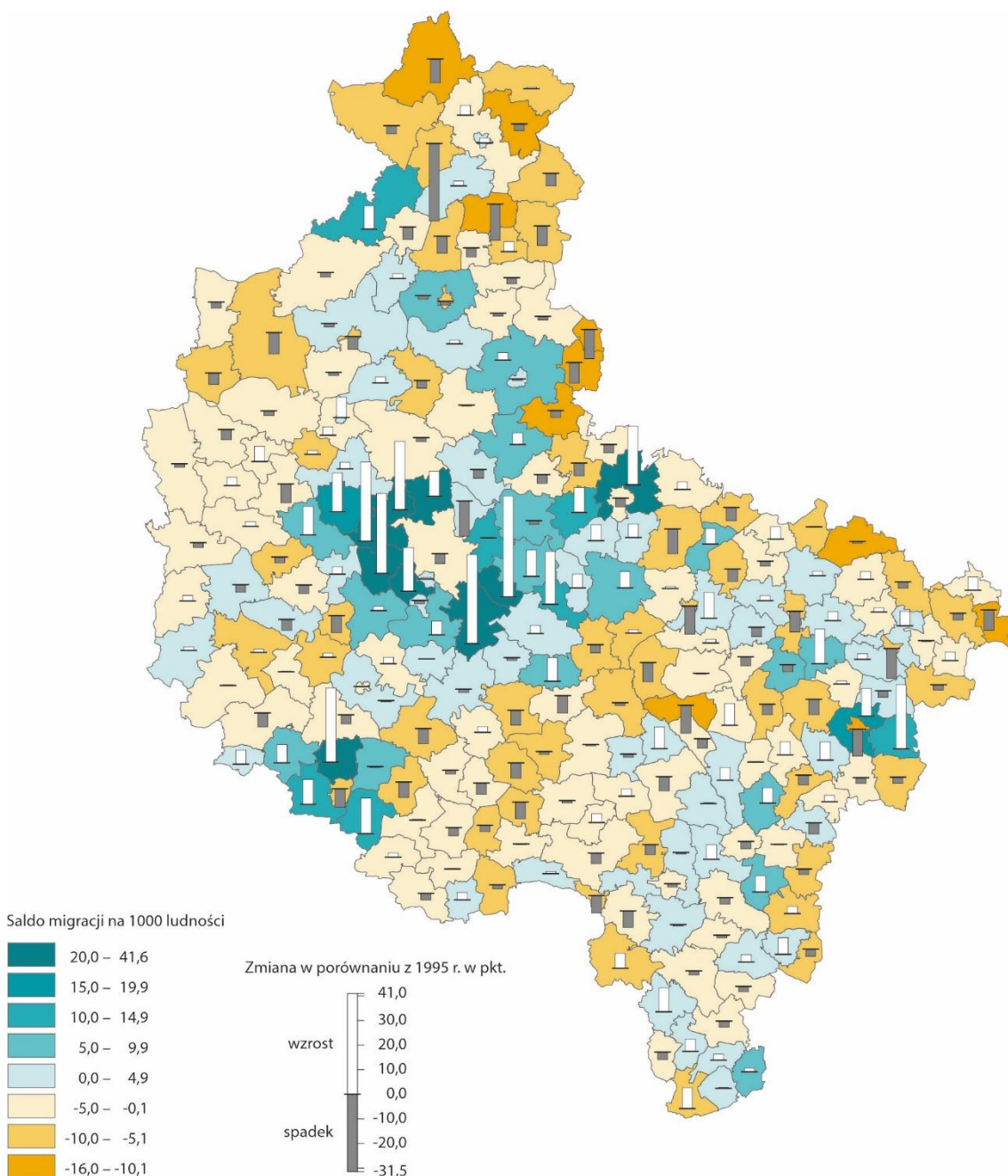
Największe natężenie migracji międzywojewódzkich przypadło na rok 2007, w którym do woj. wielkopolskiego przyjechało 11 tys. osób, tj. o ponad 3 tys. więcej niż tych, którzy przesiedlili się z Wielkopolski do innych województw. Rozpatrując kierunki migracji, można zauważyć, że najwięcej nowych mieszkańców Wielkopolski napływa z ościennych województw (dolnośląskiego, kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego, lubuskiego). Z kolei mieszkańcy województwa wielkopolskiego wyprowadzali się głównie do województwa dolnośląskiego i mazowieckiego.

W 2019 r. najwyższe dodatnie saldo migracji w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w gminach powiatu poznańskiego: Dopiewo (+41,55), Kleszczewo (+40,96), Rokietnica (+40,38), Kórnik (+40,13), Tarnowo Podgórne (+31,30), Komorniki (+27,56) oraz w powiecie leszczyńskim w gminie Lipno (+27,26). Ujemne saldo migracji wystąpiło w 143 gminach i najniższe było w gminach: Wysoka (-15,98), Chodów (-14,44), oraz Wapno (-14,07). W 2019 r. w porównaniu do 1995 r. największe wzrosty ogólnego salda migracji miały miejsce w gminach: Kleszczewo, Kórnik, Dopiewo, Tarnowo Podgórne i Lipno, a największe spadki w gminach: Tarnówka, Wysoka oraz Czerwonak.

Wykres 5. Ogólne saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w województwie w latach 1995-2019

Mapa 7. Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały w 2019 r.

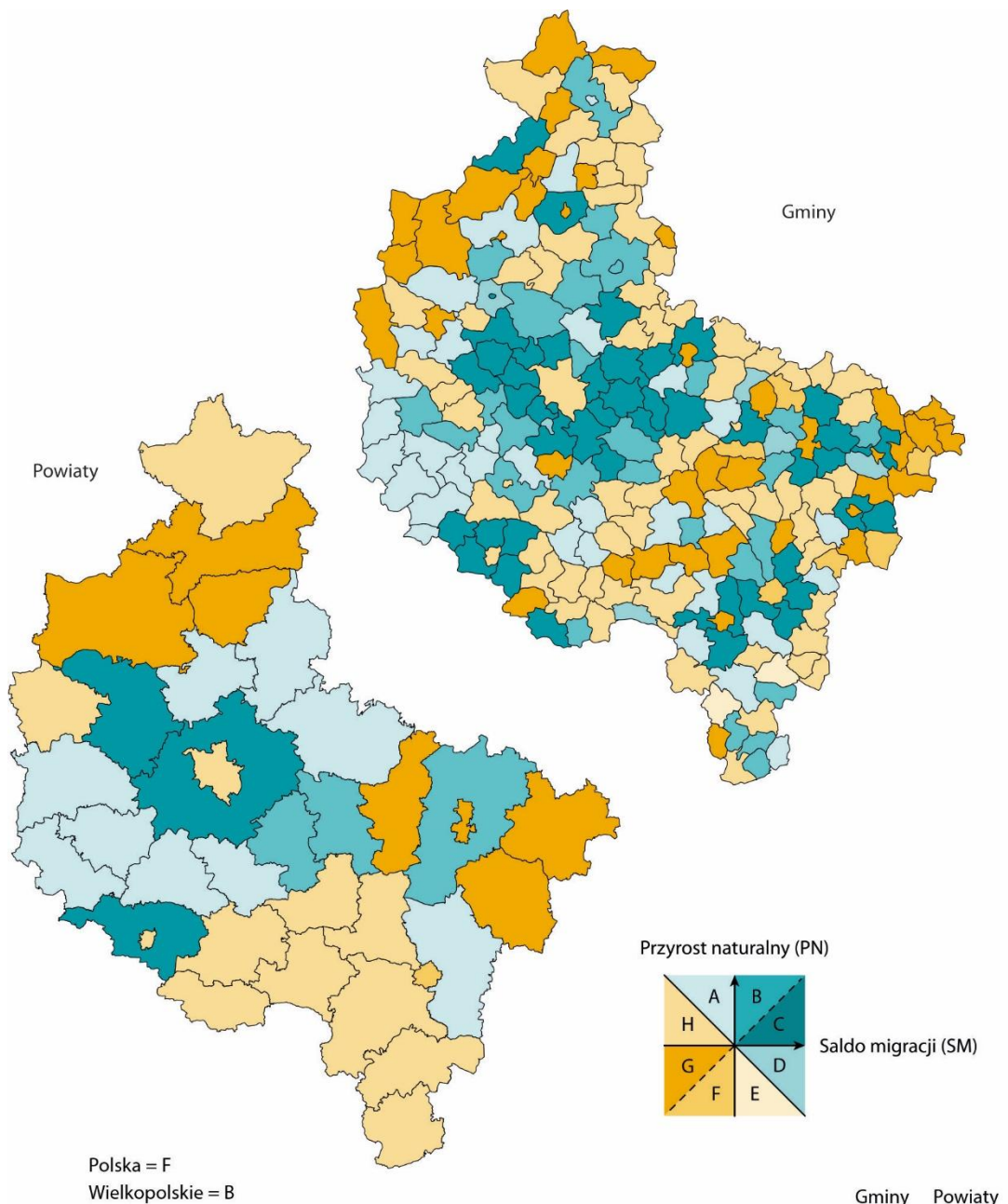

Aktywność demograficzna

Zestawienie wskaźników opisujących zjawiska demograficzne takie jak urodzenia i zgony oraz migracje wewnętrzne i zagraniczne, które decydują o stanie i zmianach liczby ludności, czyli o przyroście rzeczywistym, pozwala określić stopień aktywności demograficznej jednostek terytorialnych. Podstawę typologii demograficznej według J.W. Webba stanowią przyrost naturalny i saldo migracji stałej przeliczone na 1000 ludności. W zależności od znaku i wartości bezwzględnej obu współczynników klasyfikacja Webba wyróżnia osiem typów demograficznych (oznaczonych literami od A do H). Pierwsze cztery typy odnoszą się do jednostek aktywnych demograficznie, czyli zaludniających się w wyniku: przewagi przyrostu naturalnego nad ubytkiem migracyjnym (A), przyrostu migracyjnego i jeszcze większego przyrostu naturalnego (B), przyrostu naturalnego i jeszcze większego przyrostu migracyjnego (C) oraz przewagi przyrostu migracyjnego nad ubytkiem naturalnym (D). Cztery pozostałe typy oznaczają jednostki nieaktywne czyli gminy wyludniające się wskutek: przewagi ubytku naturalnego nad przyrostem migracyjnym (E), ubytku migracyjnego i jeszcze większego ubytku naturalnego (F), ubytku naturalnego i jeszcze większego ubytku migracyjnego (G) oraz przewagi ubytku migracyjnego nad przyrostem naturalnym (H). W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika sal-

da migracji stałej są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe typy (przejściowe).

Mapa 8. Typologia demograficzna gmin i powiatów według metody Webba w 2015-2019 r.

			Gminy	Powiaty
Jednostki zaludniające się	A	$+PN > -SM $	33	9
	B	$+PN > +SM$	28	3
	C	$+PN < +SM$	45	3
	D	$ -PN < +SM$	6	–
Jednostki wyludniające się	E	$ -PN > +SM$	2	–
	F	$ -PN > -SM $	6	1
	G	$ -PN < -SM $	40	7
	H	$+PN < -SM $	66	12

W 2019 r. województwo wielkopolskie, obok małopolskiego, mazowieckiego i pomorskiego, znalazło się w grupie województw określonych jako aktywne demograficznie i pozostało w typie B. Wzrost liczby ludności był tu konsekwencją dodatniego przyrostu naturalnego przewyższającego przyrost migracyjny. Znacznie bardziej złożony obraz aktywności demograficznej województwa ujawnia się w przekroju terytorialnym. W 2019 r. w grupie aktywnych demograficznie, czyli zaludniających się, znalazło się 13 powiatów, z czego w 6 wzrost zaludnienia nastąpił w wyniku zarówno dodatniego przyrostu naturalnego, jak i dodatniego salda migracji (typ B lub C). Były to powiaty: koniński, leszczyński, poznański, szamotulski, średzki i wrzesiński. W 22 powiatach zmiany miały charakter regresywny, przy czym najmniej korzystna sytuacja wystąpiła w 13 z nich (typ F lub G), gdzie zarówno przyrost naturalny, jak i saldo migracji były ujemne. Takie parametry

charakteryzowały m.in. 3 miasta na prawach powiatu – Kalisz, Konin i Leszno. Przewaga ubytku migracyjnego nad przyrostem naturalnym wystąpiła w 9 powiatach (typ H), w tym m.in. w Poznaniu. W porównaniu z 2015 r. 31 powiatów nie zmieniło swojego charakteru (20 z nich zachowały regresywny charakter, a 11 – progresywny), natomiast gnieźnieński i kaliski zmieniły swój charakter z depopulacyjnego na rozwojowy, a kościański i obornicki – z rozwojowego na depopulacyjny.

Porównując wyniki klasyfikacji metodą Webba, przeprowadzonej na podstawie skumulowanego przyrostu naturalnego i skumulowanego salda migracji dla lat 2015–2019, można zaobserwować, iż większość powiatów (blisko 60%) oraz połowa gmin była zakwalifikowana do jednostek nieaktywnych, czyli wyludniających się. Liczba powiatów charakteryzujących się ubytkiem ludności wyniosła 20, przy czym 8 powiatów zakwalifikowano do typów F i G. Najliczniej reprezentowany był typ H, do którego zakwalifikowano 12 powiatów (gostyński, jarociński, kępiński, krotoszyński, międzychodzki, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski, rawicki, złotowski oraz miasta Leszno i Poznań), gdzie ujemne saldo migracji nie było rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny. Do typu E, w którym ujemny przyrost naturalny nie był kompensowany przez dodatnie saldo migracji, nie zakwalifikował się żaden powiat. Do typu F, gdzie wystąpił ubytek migracyjny i jeszcze większy ubytek naturalny, zakwalifikował się tylko Kalisz. Siedem powiatów, gdzie obok ubytku naturalnego wystąpił jeszcze większy ubytek migracyjny ludności, oznaczono jako typ G. W tej grupie obok Konina znalazły się powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcieński, kolski, pільski, słupecki i turecki. W większości powiatów wyludniających się najwyższy ubytek migracyjny ludności, jako skutek ruchu wędrownego, obserwowany był w Koninie, gdzie na 1000 ludności ubyły 42 osoby (9 w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego i 33 w wyniku migracji). Do grupy jednostek aktywnych demograficznie (typ A–D) zakwalifikowano 15 powiatów. Obszary o charakterze progresywnym koncentrowały się głównie w centralnej i południowo-zachodniej części województwa. Przewagę przyrostu naturalnego nad ubytkiem migracyjnym (typ A) odnotowano w 9 powiatach (gnieźnieńskim, grodziskim, kaliskim, kościańskim, nowotomyskim, obornickim, śremskim, wągrowieckim i wolsztyńskim). Dodatni przyrost naturalny jednocześnie z dodatnim saldem migracji (typ B i C) zaobserwowano w 6 powiatach (konińskim, leszczyńskim, poznańskim, szamotulskim, średzkim i wrzesińskim). Do typu D, gdzie występuje przewaga przyrostu migracyjnego nad ubytkiem naturalnym, nie został zakwalifikowany żaden z powiatów. Najlepsza sytuacja wystąpiła w powiecie poznańskim, gdzie na każdy 1000 ludności przybyło 110 osób (30 z tytułu przyrostu naturalnego i 80 z tytułu migracji).

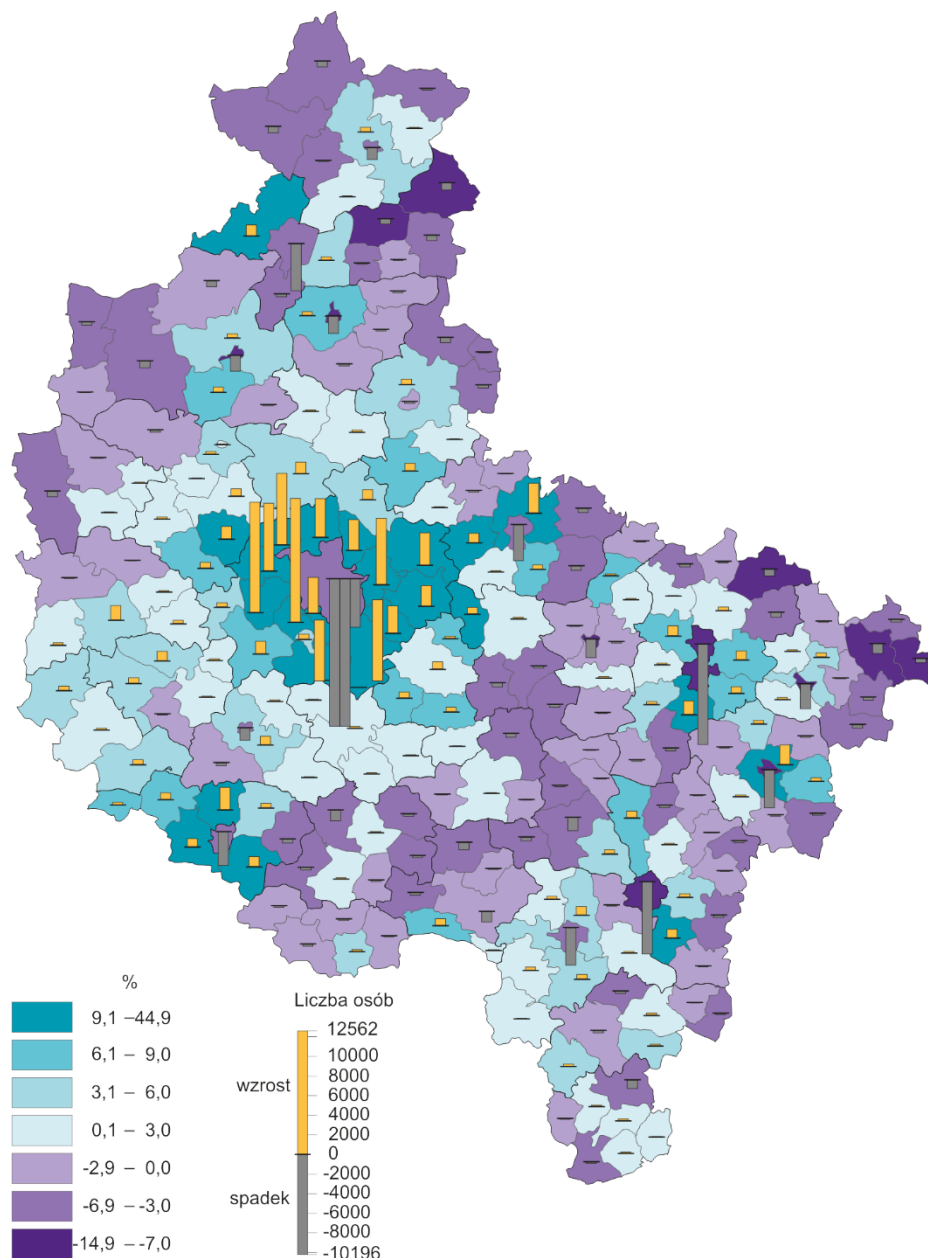
Z analizy danych skumulowanych dla lat 2015–2019 na poziomie gmin wynika, że spośród 226 jednostek 112 było rozwojowych, w tym w 73 wartości obu omawianych miar były dodatnie (typ B i C). Największy przyrost ludności wystąpił w gminach koncentrujących się wokół Poznania, przede wszystkim w Komornikach, gdzie na 1000 ludności przybyło 229 osób na 1000 ludności (70 z tytułu przyrostu naturalnego i 159 z tytułu migracji), Dopiewie – 226 osób (odpowiednio 49 i 177), Kórniku – 222 osoby (odpowiednio 46 i 176), Rokietnicy – 219 osób (odpowiednio 49 i 177) i Kleszczewie – 213 osób (odpowiednio 50 i 163). Gmin o charakterze depopulacyjnym było 114, przy czym w 46 przyrost naturalny i saldo migracji były ujemne; najwięcej osób – 70 na 1000 ludności – ubyło w gminie wiejskiej Chodów w powiecie kolskim (22 z tytułu ubytku naturalnego i 48 z tytułu migracji).

Zmiany demograficzne wg prognoz

Opracowana przez Główny Urząd Statystyczny w 2014 r. prognoza ludności do roku 2040 opiera się na wielu założeniach, z których najważniejsze, z uwzględnieniem specyfiki województwa wielkopolskiego, można streścić następująco: dalszy wzrost przeciętnego trwania życia mężczyzn o prawie 6 lat (80 lat w 2030 r.), zaś kobiet o 3 lata (84 lata w 2030 r.), poprawa współczynnika dzietności, mająca swoje odzwierciedlenie w jego wzroście do poziomu 1,7 w roku 2030, utrzymanie się dodatniego salda migracji dla województwa wielkopolskiego (co roku +1 tys. osób).

Z prognozy wynika, że do 2040 r. ludność Polski zmniejszy się o 2,7 mln osób (o około 7%). Jedynie w czterech województwach (małopolskim, mazowieckim, pomorskim i wielkopolskim) nastąpi okresowy wzrost liczby ludności. W województwie wielkopolskim trwały spadek liczby mieszkańców ma nastąpić od 2022 roku. Zgodnie z przyjętymi założeniami, w roku 2040 mieszkańców województwa będzie o 110 tys. (tj. o 3%) mniej w porównaniu z 2019 r. Tym samym województwo wielkopolskie jest w wąskiej grupie regionów, dla których przewiduje się mniej drastyczny spadek liczby ludności i związanych z nim zmian w strukturze.

Mapa 9. Zmiana liczby ludności wg gmin w latach 2019-2030 (prognoza)

Zmiany te dotyczą wszystkich kategorii wiekowych. Należy oczekiwać, że zmniejszy się liczba ludności we wszystkich grupach wiekowych poniżej 50 lat. Największe ubytki będą dotyczyły ludności w wieku 35–44 lat. Prognozuje się również, że w okresie kilkudziesięciu lat zanikną fluktuacje wynikające z efektu powojennego wyżu demograficznego. Oczekiwany jest także znaczący przyrost ludności powyżej 60. roku życia.

Efekty zmian w strukturze demograficznej przekładają się na poziom wielu różnych mierników. Nadal będzie wzrastać mediana wieku ludności i to zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Prognozuje się, że w 2040 r. będzie na poziomie 48,9 lat. Oznacza to, że niemal połowa ludności Wielkopolski będzie miała powyżej 49 lat.

Procesy starzenia się społeczeństwa przebiegają różnie na poszczególnych obszarach. Należy oczekiwać, że w 2040 r. najniższa mediana wieku wyniesie 44,9 lat (powiat poznański). Warto odnotować, że obserwowane tendencje doprowadzą do tego, że najwyższy poziom wieku środkowego będą miały: miasta Konin, Kalisz, Poznań, Leszno a także powiat słupecki i pleszewski. Z prognoz wynika, że ponad połowa mieszkańców Konina będzie miała powyżej 55 lat.

Skala zmian w strukturze demograficznej znajduje także odzwierciedlenie w poszczególnych współczynnikach obciążenia demograficznego. Wydłużenie trwania życia przy jednoczesnym spadku urodzeń doprowadzi do takiego efektu, że ludność w wieku poprodukcyjnym w 2040 r. będzie stanowiła 28,7% ludności województwa (w 2019 r. było to 20,4%).

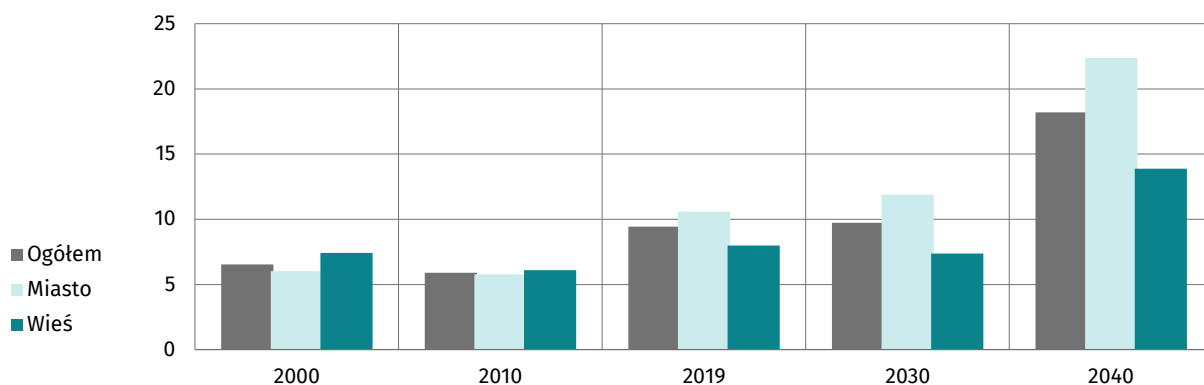
Wskaźnik obciążenia demograficznego wzrośnie z 66,3 w 2019 r. do 80,0 w 2040 r., a w 2050 nawet do 101,2, co oznacza, że obecnie jedno dziecko lub emeryt przypada na około 2 osoby w wieku produkcyjnym, a należy oczekiwać, że w połowie XXI wieku jedna osoba w wieku produkcyjnym będzie utrzymywać jedną osobę w wieku nieprodukcyjnym (głównie emerytów).

Zmianę proporcji w zakresie grupy w wieku nieprodukcyjnym obrazuje także indeks starości, potocznie interpretowany jako stosunek liczby dziadków do liczby wnuków, który obecnie wynosi 102 osoby. Indeks starości na poziomie 191 w roku 2040 należy interpretować, że na jedno dziecko będą przypadać prawie 2 osoby w wieku od 65 lat i powyżej.

Wszystkie współczynniki wskazują na trwający proces starzenia się społeczeństwa. Z prognozy demograficznej wynika, że już w 2030 r. udział ludności w wieku 65 lat i starszej wyniesie 21,7% ludności ogółem. Co więcej, w niektórych miastach więcej niż ¼ ludności będą stanowiły osoby starsze. W 2040 r. dla całego województwa wielkopolskiego ten współczynnik ma wynieść 24,7%, ale na przykład dla Konina przekroczy nawet 33%. Szacuje się, że w 2050 r. nie będzie już powiatu, dla którego będzie on niższy niż 25%.

Jako ciekawostkę można przytoczyć fakt, że na początku XX wieku w Poznaniu osoby powyżej 65 roku życia stanowiły niecałe 4% ludności. Na 1000 ludności przypadało 1,5 osoby w wieku 85 i więcej lat. Dzisiaj przypada ich ponad 15, czyli można powiedzieć, że proporcjonalnie jest ich dziesięciokrotnie więcej. W roku 2040 udział ludności w wieku 85 i więcej lat przekroczy 4%.

Wykres 6. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego w województwie

Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego (wskaźnik wsparcia najstarszych – liczba osób w wieku 85 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 50-64 lata, czyli o pokolenie młodszych) w 2019 r. wyniósł 9,4 i był wyższy niż w 2000 roku (o 2,1). Jest to jednak niewielka zmiana w porównaniu z prognozowaną wartością tego wskaźnika dla 2040 r., gdy będzie on dwukrotnie wyższy niż obecnie.

Wpływ procesów demograficznych na rynek pracy

W nadchodzących latach w Wielkopolsce ma nastąpić spadek liczby ludności oraz, najbardziej istotny dla rynku pracy spadek liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Zjawisko to przy bardzo niskiej stopie bezrobocia, jaka była obserwowana w województwie, może pogłębić deficyt siły roboczej.

Zatrudnianie cudzoziemców od 1 stycznia 2018 r. odbywa się w ramach trzech różnych procedur: zezwolenia na pracę, oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi oraz zezwolenia na pracę sezonową. Liczba wydanych zezwoleń na pracę nie może być utożsamiana z liczbą wszystkich cudzoziemców pracujących w województwie wielkopolskim, ponieważ obywateli Unii Europejskiej powyższe procedury nie dotyczą.

W 2019 r. wojewoda wielkopolski wydał 49,1 tys. zezwoleń na pracę cudzoziemców, z czego ¾ zezwoleń wydano mężczyznom. Liczba udzielonych zgód na pracę była o 34,6% wyższa niż przed rokiem i ponad 2-krotnie wyższa niż w 2017 r. Zezwolenia na pracę wydane w Wielkopolsce w 2019 roku stanowią 11,0% zezwoleń wydanych w całej Polsce. Najwięcej, tj. ponad 80%, zezwoleń na pracę dla cudzoziemców w województwie wielkopolskim zostało wydanych obywatelom Ukrainy. W porównaniu z 2018 r. udział tych zezwoleń wzrósł o 2,6 p.proc. Drugą, co do wielkości nacją byli Białorusini (3,4% dokumentów, tj. o 0,6 p.proc. więcej).

W powiatowych urzędach pracy w 2019 r. zarejestrowano 154,3 tys. oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi na zasadach uproszczonych (z czego 52,9 tys. dotyczyło kobiet) i w porównaniu z 2018 r. ich liczba zmniejszyła się o 11,9 tys. (tj. o 7,1%). Rok 2019 był kolejnym okresem, w którym odnotowano mniejszą liczbę złożonych przez pracodawców oświadczeń, na co wpływ miał m.in. wzrost liczby zezwoleń wydawanych na dłuższe okresy ważności (powyżej 1 roku). Ponad 1/3 dokumentów wpisanych do ewidencji wystawiono dla agencji pracy tymczasowej. Dominującą grupą wśród cudzoziemców zatrudnianych na podstawie oświadczenia byli obywatele Ukrainy (90,4%).

Opracowanie merytoryczne:
Urząd Statystyczny w Poznaniu
Dyrektor Jacek Kowalewski
tel: 61 2798 266

Rzeczoznawca:
Wojewódzkie Informatorium Statystyczne
Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych
tel: 61 2798 320, 61 2798 323
e-mail: informatoriumPOZ@stat.gov.pl

Współpraca z Mediami:
Arleta Olbrot
Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych
tel: 61 2798 345
e-mail: a.olbrot@stat.gov.pl

poznan.stat.gov.pl

[@Poznan_STAT](https://twitter.com/Poznan_STAT)

[@UrządStatystycznywPoznaniu](https://www.facebook.com/UrządStatystycznywPoznaniu)